

‘Ο Hegel είναι πανθειστής. ‘Ο πανθεισμός του είναι ιδεαλιστικός ή σπριτουαλιστικός Πανθεισμός σὲ ἀντίθεση πρὸς τὸ νατουραλιστικὸ ἢ ὑλιστικὸ Πανθεισμό τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Spinoza.

10. RAVAISSON. Τὸ μεγάλο ρεῦμα τῆς Φιλοσοφίας τῶν δύο τελευταίων αἰώνων είναι τὸ ρεῦμα τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Πνεύματος, τῆς Φιλοσοφίας τοῦ σπριτουαλιστικοῦ Ρεαλισμοῦ. ‘Η σπριτουαλιστικὴ Φιλοσοφία τῆς ἐποχῆς αὐτῆς συνεχίζει τὴ μεγάλη παράδοση τῶν μεγάλων σπριτουαλιστῶν φιλοσόφων τῆς Γαλλίας Descartes, Malebranche, Ravaisson, Maine de Biran κ.ά. Οἱ κυριώτεροι ἐκπρόσωποι τοῦ Σπριτουαλισμοῦ τῆς Γαλλίας τῶν δύο τελευταίων αἰώνων είναι οἱ φιλόσοφοι Ravaisson, Lachelier, Boutroux, Bergson, Lavelle. Ἐνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους σπριτουαλιστὲς φιλοσόφους τῆς Γαλλίας τῆς ἐποχῆς αὐτῆς είναι καὶ ὁ Ravaisson. ‘Η μεταφυσικὴ κοσμοθεωρία τοῦ Ravaisson είναι ἡ κοσμοθεωρία τοῦ ἀπολύτου σπριτουαλιστικοῦ Ρεαλισμοῦ ἢ μονιστικοῦ Σπριτουαλισμοῦ. Κεντρικὴ ἀρχὴ τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Ravaisson είναι ἡ ἀρχὴ τοῦ Πνεύματος, ἡ ἀρχὴ τῆς πανπνευματικότητας τοῦ Σύμπαντος. Τὸ ἀπόλυτο Ὄν, στὰ μάτια τοῦ Ravaisson είναι πνεῦμα καὶ μόνο πνεῦμα. Οὐσία τοῦ Πνεύματος, ἀπ’ τὸ ἄλλο μέρος, είναι ἡ δημιουργικὴ αὐτενέργεια, ἡ Ἐλευθερία.

Μέσα στὸ Σύμπαν, κατὰ τὸν Ravaisson, ὑπάρχει τάξη. Τάξη ἱεραρχικῆς ὁργάνωσης ὅλης τῆς Δημιουργίας. Τὸ κατώτατο σκαλοπάτι τῆς ἀπειρης σκάλας τῆς πνευματικῆς ἱεραρχικῆς τάξης τοῦ Σύμπαντος είναι ἡ Ὕλη. ‘Η Ὕλη είναι ἡ σκιὰ τοῦ ἀπολύτου Ὄντος. Τὸ ἀνώτατο Ὄν, ἡ κορυφὴ τῆς ἱεραρχικῆς τάξης τοῦ ἀπολύτου Ὄντος, είναι ὁ Θεός. ‘Ο Θεός είναι τὸ ἀπόλυτο, ἀπειρο καὶ αἰώνιο Πνεῦμα. ‘Η ἀπόλυτη πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ τελειότητα. ‘Η ἀπόλυτη Ἐλευθερία.

‘Η πρὸ βαθεῖα οὐσιαστικὴ ἰδιότητα ὅλων τῶν πνευματικῶν ὄντων ὅλης τῆς πνευματικῆς Δημιουργίας, κατὰ τὴ Φιλοσοφία τοῦ Ravaisson, είναι ἡ τάση πρὸς τὸ Τέλειο, τὸ Ἀγαθό, τὸ Ὄραϊο. Τὸ ἀπόλυτο Πραγματικὸ είναι ἡ Ζωή. Καὶ ἡ Ζωή, στὴν ἀληθινὴ φύση της, είναι πνευματικὴ οὐσία, ἐνέργεια πνευματικὴ, βούληση πνευματικὴ. Ὑπέριστα ἀρχὴ ὅλων τῶν πνευματικῶν ὄντων ὅλου τοῦ Κόσμου είναι ἡ Ἐλευθερία, ἡ ψυχὴ καὶ ἡ οὐσία τοῦ Πνεύματος.

11. JULES LACHELIER. ‘Ο Lachelier, ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους μεταφυσικοὺς τῆς Γαλλίας, είναι ὁ θεμελιωτῆς τοῦ κριτικοῦ Νεοσπριτουαλισμοῦ στὴ Γαλλία τοῦ 19ου αἰώνα (ἐπίδραση Leibniz, Kant καὶ Ravaisson).

‘Η Φιλοσοφία τοῦ Lachelier είναι σύνθεση τοῦ Ἰδεαλισμοῦ τοῦ Kant καὶ τοῦ Σπριτουαλισμοῦ τῶν φιλοσόφων Maine de Biran καὶ Ravaisson. ‘Η κεντρικὴ θεωρία τῆς φιλοσοφικῆς αὐτῆς σύνθεσης είναι ἡ θεωρία τοῦ σπριτουαλιστικοῦ Ρεαλισμοῦ, τῆς πνευματικότητας τοῦ ἀπολύτου Ὄντος. ‘Ο ἴδιος ὁ Lachelier στὸ τέλος τοῦ ἔργου του «Ἡ βάση τῆς ἐπαγωγῆς» («Le fondement de l’Induction») γράφει τὰ ἑξῆς: «Ἡ ἀληθινὴ Φιλοσοφία

τῆς Φύσης εἶναι ἓνας σπιριτουαλιστικὸς Ρεαλισμὸς. Στὸ φῶς τῆς φιλοσοφίας αὐτῆς, κάθε ὄν εἶναι μιὰ δύναμη, καὶ κάθε δύναμη εἶναι μιὰ σκέψη (pensée), ποὺ τείνει σὲ μιὰ συνείδηση, ὁλοένα καὶ τελειότερη αὐτοσυνείδηση» (Ἔργα Lachelier Ἔκδ. Alcan, 1933, τόμ. I. σελ. 92).

Μὲ τὰ ἴδια τὰ λόγια τοῦ φιλοσόφου οὐσία τοῦ ἀπολύτου ὄντος (Πραγματικοῦ) εἶναι τὸ Πνεῦμα. Καὶ οὐσία τοῦ Πνεύματος εἶναι ἡ φυσικὴ τάση πρὸς τὸ Τέλειο, πρὸς τὸ Φῶς, τὸ ἀπόλυτο καὶ αἰώνιο πνευματικὸ Φῶς.

Ἡ πιὸ θεμελιώδης θέση τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Lachelier εἶναι ἡ θέση τῆς ἀπόλυτης ταυτότητας τῆς Συνείδησης καὶ τῆς φυσικῆς Πραγματικότητας (αὐτόθ. σ. 200), μὲ ἄλλους λόγους ἢ θεωρία τῆς ἀπόλυτης ἐνότητας τοῦ Πνεύματος καὶ τοῦ ὄντος.

Ἀπάνω στὸ σπιριτουαλιστικὸ αὐτὸ Ρεαλισμὸ τοῦ Lachelier θεμελιώνεται ἡ ἐπιστήμη ὄλων τῶν ἐπιστημῶν, ἡ Μεταφυσικὴ. Κεντρικὴ ἀρχὴ τῆς μεταφυσικῆς τοῦ ἢ ἀρχὴ τῆς προοδευτικῆς δημιουργικῆς διαλεκτικῆς κίνησης τοῦ Πνεύματος (Σκέψης). Ἀπὸ τὴν πρώτη συνείδηση, τὴν αἰσταντικὴ συνείδηση, ἡ Σκέψη ὑψώνεται διαλεκτικῶς στὴ δεύτερη ὑψηλότερη συνείδηση, τὴν πνευματικὴ ἢ διανοητικὴ συνείδηση καὶ τέλος στὴν πιὸ ὑψηλὴ συνείδηση, τὴν καθαρὴ συνείδηση ἢ στοχαστικὴ γνώση, τὴ φιλοσοφικὴ ἢ μεταφυσικὴ γνώση («conscience pure»).

Ἡ ὑπέροτατη στιγμὴ τῆς Μεταφυσικῆς αὐτῆς τοῦ διαλεκτικοῦ Σπιριτουαλισμοῦ εἶναι ἡ Ἐλευθερία, ἡ ἀπόλυτη ἀνεξαρτησία καὶ ἀπολύτρωση ἀπ' ὄλο τὸν ὕλικὸ Κόσμο καὶ ἡ ἀρχὴ ὄλων τῶν ἀρχῶν τοῦ πνευματικοῦ ὄντος. Ἡ ἀρχὴ τῆς πνευματικῆς δημιουργικῆς αὐτενεργείας (αὐτόθ. σελ. 208). Οὐσία τοῦ Πνεύματος ἡ Ἐλευθερία. Τὸ θαῦμα τοῦ ὄντος, στὰ μάτια τοῦ Lachelier, εἶναι ἡ δημιουργία τῆς Ἰδέας. Καὶ ἡ Ἐλευθερία εἶναι «ἡ ἰδέα ὄλων τῶν ἰδεῶν.» Ἡ πιὸ ὑψηλὴ ἀπ' ὅλες τὶς ἰδέες γεννιέται ἀπὸ μιὰ ἐλεύθερη βούληση καὶ δὲν εἶναι καὶ ἡ ἴδια παρὰ μόνο ἡ Ἐλευθερία (αὐτόθ. σελ. 213). «Εἴμαστε ἐλεύθεροι, μόνο καὶ μόνο γιὰτ' εἴμαστε ἓνα Ἐγώ, ἢ γιὰτὶ ὑπάρχει μέσα μας κάτι ποὺ προϋπάρχει πρὶν ἀπὸ τὴν αἴσθησι ἢ ἀντίληψη (perception) καὶ ἀπὸ τοὺς νόμους ποὺ τὴν διέπουν» (Αὐτόθ. σελ. 198). Φυσικὰ ἓνα πνευματικὸ Ἐγώ, ποὺ στὴν ἀνώτατη γνώση, τὴν πνευματικὴ ἐνόραση ἢ φιλοσοφικὴ ἢ μεταφυσικὴ γνώση εἶναι ἀπόλυτη ἐλευθερία.

Ἡ Μεταφυσικὴ τοῦ Lachelier εἶναι ἡ Μεταφυσικὴ τοῦ Πνεύματος, ὡς οὐσίας καὶ δύναμης δημιουργικῆς αὐτενεργείας καὶ ἀπόλυτης πνευματικῆς αὐτοσυνείδησης (ἀπόλυτης ἀλήθειας), ἡ Μεταφυσικὴ τοῦ ἀπολύτου πνευματικοῦ φωτός καὶ τῆς Ἐλευθερίας. «Ἡ σφαίρα τῆς Ψυχολογίας εἶναι ἡ σφαίρα τῆς αἰσταντικῆς συνείδησης (conscience sensible). Ἀπὸ τὴ Σκέψη δὲ γνωρίζει (ἢ Ψυχολογία) παρὰ μόνο τὸ φῶς ποὺ ρίχνει ἡ ἴδια ἀπάνω στὸ αἴσθημα. Ἡ ἐπιστήμη τῆς Σκέψης αὐτῆς καθ'αυτῆς, τοῦ Φωτός, στὴν πρώτη πηγὴ του, εἶναι ἡ Μεταφυσικὴ» (Αὐτόθ. σελ. 219).

Ἡ πρώτη πηγὴ τοῦ Ἰδεαλισμοῦ καὶ τοῦ διαλεκτικοῦ Σπιριτουαλισμοῦ τοῦ Lachelier εἶναι ἡ Φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος. «Ἡ πνευματικὴ συνείδηση,

τονίζει ο Lachelier, πρέπει να βγάξη μέσα από τον ίδιο τον εαυτό της το φως, που δεν είναι δυνατόν να αναβούξει από την αισταντική συνείδηση. Πρέπει να υπάρχει μέσα μας, πριν από κάθε εμπειρία, μια ιδέα εκείνου που πρέπει να υπάρχει, ένα ιδεώδες *esse* (είναι, υπάρχειν, ὄν), όπως το ήθελε ο Πλάτων. Και το ιδεατό αυτό είναι (*esse*) είναι ο τύπος και το μέτρο του πραγματικού είναι. «Η ιδέα αυτή είναι η μόνη που υπάρχει και είναι η μόνη που μπορεί να είναι υποκείμενο της γνώσης, γιατί δεν είναι καθόλου ένα πράγμα, αλλά είναι η αλήθεια *a priori* όλων των πραγμάτων. Και η γνώση δεν είναι παρά μόνο η αυτοσυνείδηση της ιδεατής αυτής αλήθειας που αποκτά στην αυτογνωσία της μέσα στα πράγματα που την πραγματοποιούν» (Αυτόθ. σ. 207).

«Η μεταφυσική κοσμοθεωρία του Lachelier, με τους ίδιους τους λόγους του, είναι η κοσμοθεωρία της πανπνευματικότητας και της πνευματικής και τελολογικής εσωτερικής αρμονίας του Σύμπαντος. Η κοσμοθεωρία του απόλυτου μονιστικού Σπριτουαλισμού ή σπριτουαλιστικού Ρεαλισμού. Ο ίδιος ο φιλόσοφος στις σχετικές παρατηρήσεις του στο άρθρο «Spiritualisme» του φιλοσοφικού Λεξικού της Γαλλικής φιλοσοφικής Έταιρίας («Εκδ. Lalande) δίνει το αληθινό νόημα του Σπριτουαλισμού του: «Μπορούμε να ονομάσουμε, με ένα γενικό τρόπο, γράφει εκεί ο Lachelier, «Spiritualisme» κάθε φιλοσοφική διδασκαλία, που αναγνωρίζει την ανεξαρτησία και την προτεραιότητα του Πνεύματος, δηλαδή της συνειδητής Σκέψης. Υπάρχει ένας Σπριτουαλισμός του πρώτου βαθμού, που θέλει το Πνεύμα άπάνω από τη Φύση, χωρίς να προσδιορίζει τη μεταξύ τους σχέση. Αλλά υπάρχει κι ένας βαθύτερος και τελειότερος Σπριτουαλισμός, που στην ουσία του ζητάει στο Πνεύμα την ερμηνεία της ίδιας της Φύσης και παραδέχεται, πως η ασυνείδητη Σκέψη, που εργάζεται αυτή καθαυτή, είναι εκείνη που γίνεται συνειδητή μέσα μας και που δεν εργάζεται παρά μόνο για να φτάσει να δημιουργήσει ένα οργανισμό που της επιτρέπει να περάσει (με την παράσταση του Χώρου) από την ασυνείδητη στη συνειδητή μορφή. Ο δεύτερος αυτός Σπριτουαλισμός είναι, στα μάτια μου, ο Σπριτουαλισμός του Ravaisson.» Ο Σπριτουαλισμός αυτός του Ravaisson είναι κατά το Γάλλο φιλόσοφο L. Brunschvicg και ο Σπριτουαλισμός του Lachelier (Αυτόθ. τόμ. II σελ. 221, τόμ. I not. XXII).

12. BOUTROUX. Η φιλοσοφική Σκέψη του Boutroux προχωρεί στο δρόμο που ξάνοιξε στη Γαλλική Φιλοσοφία ο κριτικός Νεοσπριτουαλισμός του Lachelier. Ο Boutroux εκθέτει την κοσμοθεωρία του στα δύο κύρια φιλοσοφικά έργα του «Η ένδεχομενικότητα των φυσικών νόμων» και «Η ιδέα του φυσικού νόμου». Και τα δύο αυτά έργα του γκρεμίζουν κι εκμηδενίζουν την κοσμοθεωρία του υλιστικού Αιτιοκρατισμού και μηχανιστικού Ντετερμινισμού.

Η κεντρική θεωρία της μεταφυσικής του Boutroux είναι η θεωρία της ένδεχομενικότητας (Contingence), και όχι της απόλυτης αναγκαιότητας, των φυσικών νόμων του φυσικού Σύμπαντος, με άλλους λόγους ή θεωρία της ελεύθερης δημιουργικότητας του Πνεύματος.

Ἡ ἀντιντετερομινιστικὴ Φιλοσοφία τοῦ Boutroux, ποὺ εἶδε τὸ φῶς στὴν ἐποχὴ τοῦ 19ου αἰώνα, ποὺ σ' αὐτὴ κυριαρχοῦσαν στὴν Εὐρώπη οἱ θεωρίαι τοῦ Ὑλισμοῦ, ἐπαληθεύτηκε ἀπὸ τὴ Νέα Φυσικὴ (Μικροφυσικὴ) τοῦ 20οῦ αἰώνα. Καὶ ἀπάνω στὴ βασικὴ αὐτὴ θεωρία τοῦ Boutroux θεμελιώνει ὀλόκληρο τὸ οἰκοδόμημα τῆς μεταφυσικῆς του Φιλοσοφίας. Οἰκοδόμημα ἱεραρχικῆς κατὰ στρώματα ἢ βαθμοὺς δογάνωσης τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς τάξης τοῦ Κόσμου.

Ἡ μεταφυσικὴ τοῦ Boutroux ἀποκορυφώνεται στὴ θρησκεία του, στὴν ἰδέα τοῦ ὑπέροχτου πνευματικοῦ ὄντος, τοῦ Θεοῦ. Ἡ Θρησκεία, κατὰ τὸν Boutroux, ἀποκαλύπτει τὴ δημιουργικὴ δύναμη τοῦ Πνεύματος. Οὐσία τοῦ Πνεύματος ἢ Ἐλευθερία.

13. BERGSON. Ἡ κριτικὴ νεοσπιριτουαλιστικὴ Φιλοσοφία τῶν Lachelier καὶ Boutroux φτάνει στὸ ἀπόγειό της στὴ Φιλοσοφία τοῦ Bergson. Ὁ Bergson εἶναι ὁ ἐπιστημονικὸς θεμελιωτὴς τοῦ Σπιριτουαλισμοῦ στὸν 20ὸ αἰώνα.

Ἡ θεμελιώδης θεωρία τοῦ Bergson, στὴν περιοχὴ τῆς Γνωσιολογίας, εἶναι ἡ θεωρία τῆς πνευματικῆς ἐνορατικῆς γνωστικῆς δύναμης τοῦ Ἀνθρώπινου Πνεύματος (Intuition). Ἡ Ἐνόραση, στὸ νόημα τοῦ Bergson, εἶναι ἡ γνωστικὴ δύναμη τοῦ Πνεύματος, ποὺ ἀρπάζει ἄμεσα τὴν ἀληθινὴ οὐσία τῶν ὄντων καὶ γνωρίζει τὸ συγκεκριμένο ἀπόλυτα πραγματικὸ, ἐνιαῖο καὶ αἰώνια μεταβαλλόμενο καὶ δημιουργικὰ ἐξελισσόμενο καὶ γιγνόμενο ἀπόλυτο ὀλοζώντανο ὄν. Τὸ ἐνζωο εἶναι — Γίγνεσθαι τοῦ Κόσμου καὶ τῆς Ζωῆς. Στὸ φῶς τῆς ἐνορατικῆς Φιλοσοφίας τοῦ Bergson τὸ ἀπόλυτο ὄν, ἡ ἀπόλυτη Πραγματικότητα, εἶναι ἡ Ζωὴ καὶ μόνο ἡ Ζωή. Καὶ ἡ Ζωή, στὴν ἀπόλυτη καὶ αἰώνια οὐσία της, εἶναι δημιουργικὴ Ζωή. Δημιουργικὴ τάση, ὁρμὴ (élan vital), κίνηση καὶ ἐξέλιξη, μ' ἓνα λόγο Ἐλευθερία.

Ἡ κεντρικὴ ἀρχὴ τῆς μεταφυσικῆς τοῦ Bergson εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἀπόλυτης ἐνότητας καὶ ταυτότητας τῆς Ζωῆς, τοῦ ἀπολύτου ὄντος — Πραγματικοῦ, καὶ τοῦ Πνεύματος. Ἡ οὐσία τῆς Ζωῆς, στὸ φῶς τῶν θεωριῶν τοῦ Bergson, θεωριῶν ἐπιστημονικῆς φιλοσοφίας, εἶναι καθαρὰ πνευματικὴ. Ἡ Ζωὴ καὶ τὸ Πνεῦμα, κατὰ τὸν Bergson, δὲν εἶναι δύο οὐσίαι, ἀλλὰ μιὰ καὶ ἡ αὐτὴ οὐσία, μὴ ἀντικειμενικὴ πραγματικότητα, μιὰ ὄντολογικὴ ὄντοτητα. Ἡ φύση τῆς Ζωῆς, στὰ μάτια τοῦ Bergson, εἶναι ψυχολογικὴ. Ἡ Ζωὴ «εἶναι ἡ ἐκτοξευμένη μέσα ἀπὸ τὴν Ὑλὴ Συνείδηση» (la conscience lancée a travers de la matière). Ἡ πνευματικὴ Συνείδηση εἶναι ἡ κινητικὴ ἀρχὴ τοῦ ὄντος, τῆς Ζωῆς. Καὶ ἡ Συνείδηση δὲν εἶναι μηχανικὴ σύνδεση τύπων ποὺ ἔχουν πλαστῆ πρωτύτερα μέσα στὸν ἐσωτερικὸ κόσμο τοῦ πνευματικοῦ ἐγὼ τοῦ Ἀνθρώπου, ἀλλ' ἀντίθετα εἶναι δημιουργικὴ συνείδηση (conscience créatrice), μὲ ἄλλους λόγους εἶναι αὐτενέργεια, δημιουργικὴ ἐπινόηση ἢ ἐφεύρεση (invention), ἀδιάκοπο ἀνάβου-

σμα και φανέρωμα νέων μορφών: «Τὸ Πᾶν γίνεται σὰ νὰ διαπερνᾷ τὴν ὕλη ἕνα μεγάλο κύμα συνείδησης». Ἡ συνείδηση γενικὰ εἶναι «συνεκτατική μετὰ τὴ ζωὴ τοῦ Σύμπαντος» (coextensive à la vie universelle). Ἄρα ἡ Ζωὴ τοῦ Σύμπαντος καὶ τὸ Πνεῦμα ταυτίζονται ἀπόλυτα καὶ εἶναι ἕνα καὶ τὸ αὐτό. Τὸ Πνευματικὸ ἢ Ψυχικὸ εἶναι τελείως ἀνεξάρτητο ἀπὸ τὸ Σωματικόν, ἀπὸ τὴν Ὑλὴ. Ὁ ἐγκέφαλος, κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Bergson, δὲν εἶναι ἡ πηγὴ τῆς Συνείδησης, ἀλλ' ὄργανο τοῦ δημιουργικοῦ στή φύσιν του καὶ τὴν ἀληθινὴ οὐσία του καὶ ἀπολύτως ἀνεξάρτητο ἀπὸ τὴν Ὑλὴ Πνεύματος. Τὸ ἀπόλυτο Ὄν — Πραγματικὸ εἶναι ἡ δημιουργικὴ Ζωή. Καὶ ἡ δημιουργικὴ Ζωή, στὴν καθαρὴ μορφὴ της, ἡ Ζωὴ μέσα στὸ Χρόνο, εἶναι καθαρὰ πνευματικὴ Ζωή. Τὸ Πνεῦμα εἶναι δημιουργικὴ αὐτενέργεια, ἐλευθερία, ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ πνευματικοῦ στήν οὐσία τοῦ δημιουργικοῦ Ἐγώ. Τὸ Πνεῦμα καὶ ἡ Ζωὴ εἶναι ἕνα καὶ τὸ αὐτό. Ὁ Πανψυχισμὸς — Πανψυχισμὸς — Πανπνευματισμὸς εἶναι ἡ ἀληθινὴ οὐσία τοῦ Μπερξονισμοῦ. Ἡ πιὸ βαθειὰ καὶ ἡ πιὸ βασικὴ θεωρία τῆς μεταφυσικῆς τοῦ Bergson εἶναι ἡ θεωρία τῆς ἀρχῆς τῆς ἀπόλυτης δημιουργικότητος τῆς Ζωῆς. Ἀλλ' ἡ ἀρχὴ αὕτη εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀπολύτου δημιουργικοῦ Πνεύματος, οὐσίας καὶ ψυχῆς τοῦ ἀπολύτου Ὄντος, τῆς Ζωῆς. Ἡ μεταφυσικὴ τοῦ Bergson εἶναι ἡ μεταφυσικὴ τοῦ ἀπολύτου μονιστικοῦ Σπριτουαλισμοῦ, καὶ μάλιστα τοῦ μυστικιστικοῦ μονιστικοῦ Σπριτουαλισμοῦ, ὅπως ἀναπτύσσεται στὸ τελευταῖο μεγάλο ἔργο του «Οἱ δύο πηγὲς τῆς Ἡθικῆς καὶ τῆς Θρησκείας» (1933).

14 LAVELLE. Ὁ Lavelle εἶναι ἐν' ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα φιλοσοφικὰ πνεύματα τῆς Γαλλίας τοῦ 20οῦ αἰώνα, καὶ μάλιστα ἐν' ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα μεταφυσικὰ πνεύματα τῆς αἰωνίας Γαλλίας. Ὁ Lavelle εἶναι ὁ κυριώτερος ἐκπρόσωπος τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Πνεύματος στὴ Γαλλία τοῦ αἰώνα μας. Ἡ Φιλοσοφία του εἶναι ἡ Φιλοσοφία τοῦ ἀπολύτου ὑπαρξιακοῦ μονιστικοῦ Σπριτουαλισμοῦ. Ξεκίνημά της καὶ βασικὴ ἀρχὴ της ἡ ἀρχὴ τῆς ἐσωτερικῆς ἐμπειρίας τοῦ καθαροῦ πνευματικοῦ, τοῦ ὑπερεμπειρικοῦ προσωπικοῦ Ἐγώ. Κεντρικὴ θεωρία τῆς μεταφυσικῆς του ἡ θεωρία τῆς Συμμετοχῆς (Participation). Τὸ ἀπόλυτο Ὄν εἶναι δημιουργικὴ Ἐνέργεια. Καὶ ἡ ἀτομικὴ Σκέψη, ἡ ἀτομικὴ Συνείδηση, εἶναι συμμετοχὴ στὴν ἀπειροὴ δημιουργικὴ δύναμη τοῦ ἀπολύτου ἀπείρου Πνεύματος. Τὸ ἀτομικὸ πνευματικὸ Ἐγὼ συμμετέχει στὸ ἀπόλυτο ἀπειρο πνευματικὸ Ἐγὼ. Μὲ ἄλλους λόγους τὸ ἀπόλυτο Ὄν καὶ τὸ ἀπόλυτο Πνεῦμα ἔχουν τὴν ἴδια οὐσία, εἶναι ἕνα καὶ τὸ αὐτό. Ἡ ζωὴ τοῦ πεπερασμένου προσωπικοῦ πνευματικοῦ Ὄντος εἶναι παρουσία μέσα σ' αὕτη τοῦ ἀπολύτου καὶ ἀπείρου πνευματικοῦ Ὄντος, τοῦ Θεοῦ.